

Haderslev Kommune
Kridthuset

Kridthuset

Rapporten er hentet: 29-09-2021

RAMBOLL

INDHOLDSFORTEGNELSE

1	INTRODUKTION	3
1.1	Læsevejledning	3
1.2	Beskrivelse til læreplanen (Hvem er vi?)	5
2	DEN PÆDAGOGISKE LÆREPLAN	7
2.1	Børnesyn, Dannelse og børneperspektiv, Leg, Læring og Børnefællesskaber	7
2.2	Pædagogisk læringsmiljø	11
2.3	Samarbejde med forældre om børns læring	12
2.4	Børn i udsatte positioner	13
2.5	Sammenhæng til børnehaveklassen	14
3	ØVRIGE KRAV TIL INDHOLDET I DEN PÆDAGOGISKE LÆREPLAN	15
3.1	Inddragelse af lokalsamfundet (og evt. forældrebestyrelsen)	15
3.2	Det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø	15
4	DE SEKS LÆREPLANSTEMAER	17
4.1	Alsidig personlig udvikling	17
4.2	Social udvikling	20
4.3	Kommunikation og sprog	22
4.4	Krop, sanser og bevægelse	24
4.5	Natur, udeliv og science	26
4.6	Kultur, æstetik og fællesskab	28
5	EVALUERINGSKULTUR	31
5.1	Evalueringskultur	31
5.2	Evaluering af arbejdet med den pædagogiske læreplan	33
6	UDVIKLINGSPLANER	34

1 INTRODUKTION

I Danmark går størstedelen af alle børn i alderen 0-6 år i dagpleje, vuggestue eller børnehave. Det giver dagtilbuddene en unik rolle i forhold til at understøtte børns generelle trivsel og udvikling.

Siden 2004 har alle dagtilbud arbejdet med en pædagogisk læreplan, hvis formål er at opstille mål for børns udvikling, læring, trivsel og dannelse inden for seks centralt fastsatte læreplanstemaer. Som led i at styrke kvaliteten på dagtilbud blev der på baggrund af dagtilbudsaftalen "Stærkere dagtilbud – alle skal med i fællesskabet" i 2017, vedtaget en ny lovgivningsmæssig ramme i 2018 for arbejdet med den pædagogiske læreplan i dagtilbud. Ændringerne tager udgangspunkt i det samlede forslag om en styrket pædagogisk læreplan, som en mastergruppe og seks arbejdsgrupper udarbejdede i 2016.

Udarbejdelse af dagtilbuddets pædagogiske læreplan skal bygge på lokale udfordringer, styrker og kompetencer og de er en ledelsesmæssig beslutning, hvordan man mest hensigtsmæssigt udformer sin pædagogiske læreplan inden for de fastsatte rammer i loven og af kommunalbestyrelsen.

Ramme for udarbejdelse af den pædagogiske læreplan

Den pædagogiske læreplan udarbejdes med udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag samt seks læreplanstemaer og de tilhørende pædagogiske mål for sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børns læring.

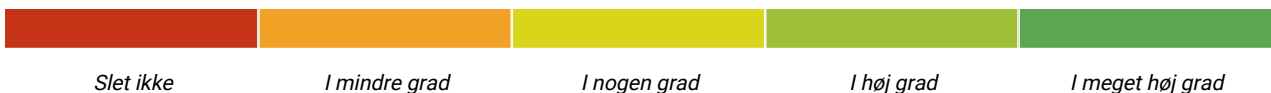
Dagtilbuddets pædagogiske læreplan skal fungere som et pædagogisk redskab, der via korte, relevante pædagogiske refleksioner og eksempler skal skabe en klar fælles retning for det pædagogiske arbejde, der foregår i dagtilbuddet. Herunder sikre, at den intenderede pædagogik er til stede hele dagen og i alle aktiviteter, rutiner med børnene mv. Læreplanen skal således indeholde nogle overordnede relevante refleksioner over og eksempler på, hvordan det pædagogiske læringsmiljø i dagtilbuddet inddrager børnenes perspektiv og børnefællesskabet og tager højde for den konkrete børnegruppes sammensætning og børnenes forskellige forudsætninger og behov. Eksemplerne skal være retningsgivende for personalet i det daglige pædagogiske arbejde med børnene.

1.1 Læsevejledning

I denne læreplansrapport kan der læses om dagtilbuddets pædagogisk praksis suppleret med forskellige resultatvisninger. Resultatvisningerne skal betragtes som et kvalificeret øjebliksbillede og skal altid anvendes som led i en helhedsbetragtning af dagtilbuddet.

Gennemsnitsgraf

Dagtilbuddets resultater vises på en rød/gul/grøn skala fra 0 til 5, hvor værdierne er tillagt følgende betydning:

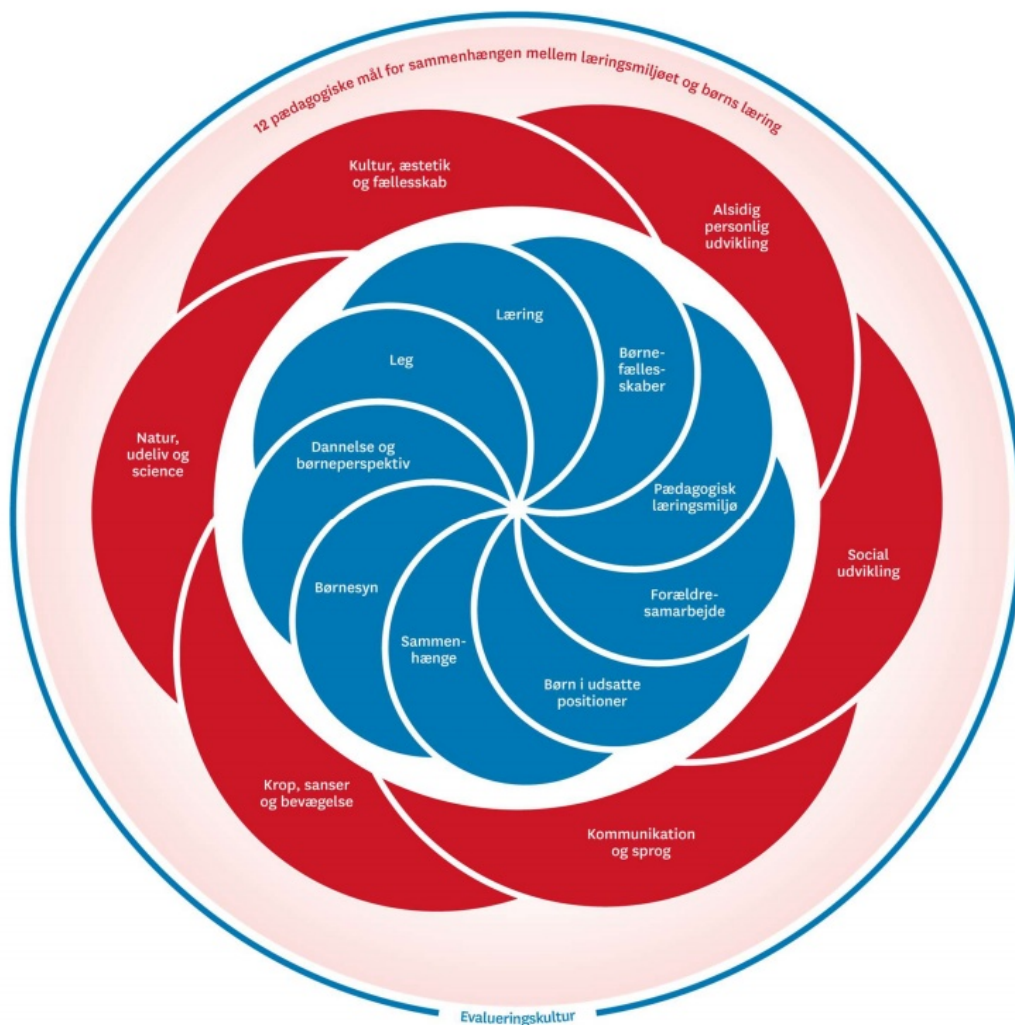
Resultater fra dagtilbuddets dialogvurderinger

Under afsnittet om læreplanstemaerne suppleres dagtilbuddets beskrivelse med en graf for fagpersonalets vurderinger af børnenes kompetencer på de enkelte læreplanstemaer. Grafen er opgjort som et simpelt gennemsnit, hvor svarerne på de enkelte spørgsmål tillægges en værdi fra 1 til 4, hvor 1 er "Kan ikke endnu" og 4 er "Kan".

Den styrkede pædagogiske læreplan

Det fælles pædagogiske grundlag
og de seks læreplanstemaer

1.2 Beskrivelse til læreplanen (Hvem er vi?)

Forord:

Den styrkede pædagogiske læreplan beskriver ramme og retning for udviklingen af den pædagogiske praksis i Fællesinstitutionen Nustrup/Sommersted og danner grundlag for hverdagens pædagogik. Den tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag, som består af en række fælles centrale elementer, som er kendetegnet for den forståelse og tilgang, hvormed vi arbejder med børns trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Det pædagogiske grundlag består af en række fælles centrale elementer; Barnesynet, dannelse og børneperspektiv, legen, læring, børnefællesskaber, pædagogisk læringsmiljø, forældresamarbejde, børn i udsatte positioner og sammenhænge.

Derudover skal læreplanen indeholde 6 læreplanstemaer samt mål for sammenhængen mellem læringsmiljø og børns læring. Det fremgår af den styrkede pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børns læring, herunder nysgerrighed, gåpåmod, selvværd og bevægelse indenfor og på tværs af følgende 6 læreplanstemaer:

1. Alsidige personlig udvikling	2. Social
udvikling	3. Kommunikation og
sprog	4. Krop, sanser og
bevægelse	5. Natur, udeliv og
science	6. Kultur, æstetik og fællesskab

Det skal også fremgå i vores styrkede pædagogiske læreplan, hvordan vi inddrager lokalsamfundet i arbejdet med etablering af pædagogiske læringsmiljøer for børn. Derudover skal arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø indtænkes i vores arbejde med læreplanen.

Vi har i arbejdet, udover Dagtilbudsloven § 8, 9 og 15, også taget udgangspunkt i Ministeriets hjemmeside EMU Danmarks læringsportal. Med arbejdet med børnemiljø, har vi taget udgangspunkt i materialerne fra DCUMs hjemmeside www.dcum.dk

Vi tror, at vi med de pædagogiske læreplaner kan gøre det pædagogiske arbejde bedre og blive bedre til at synliggøre/dokumentere de kompetencer børn kan erhverve sig i Fællesinstitutionen Nustrup/Sommersted. Samtidig også sikre os, at Fællesinstitutionen forbliver et godt sted at være fysisk, psykisk og æstetisk.

Vi håber, den styrkede pædagogiske læreplan også kan anvendes af forældre og være et godt dialogredskab i det daglige forældresamarbejde. Vores bestyrelse vil også være omkring den styrkede pædagogiske læreplan, når den skal evalueres og godkendes. For personalet skal den styrkede pædagogiske læreplan anvendes som arbejdsredskab omkring det pædagogiske arbejde.

Fællesinstitutionen Nustrup/Sommersted:

Fællesinstitutionen Nustrup-Sommersted består af to huse. Den integrerede institution Troldemarken, som ligger i Sommersted og Kridthuset, som ligger i Nustrup. Husene blev sammenlagt under samme ledelse i august 2017.

Fælles for husene er; at der...

- arbejdes i aldersopdelte grupper og andre grupperinger
- lægges vægt på at fordybe sig
- er opmærksomhed på barnet og dets initiativer og vores justering i forhold til barnet
- vises og mærkes anerkendelse for det enkelte barn
- gives tryghed og omsorg ved at vise positive følelser og vise, at vi er glade for det enkelte barn
- arbejdes med en ressourceorienteret tilgang
- arbejdes ud fra ICDP, som er et teori- og evidensbaseret program, der sigter mod at øge kvaliteten af samspillet mellem børn og voksne. Programmets grundlæggende mål er at gøre voksne mere lydhøre overfor børns behov, samt forbedre de voksnes evne til at møde børn på børnenes egne præmisser
- vægtes vores arbejds- og værdigrundlag højt og efterlever den i hverdagen.
- arbejdes ud fra de overordnede mål ifølge dagtilbudsloven om læring, udvikling og trivsel for hvert enkelt barn.

Værdigrundlag:

Vi arbejder ud fra Haderslev Kommunes LETT værdierne, som er ledende for vores kultur og måden vi omgås hinanden på som kolleger, leder/medarbejdere og ikke mindst vore samarbejdspartnere, herunder børn og forældre.

- Ligeværdighed
- Enhed
- Tillid
- Trivsel

Fælles forståelse af værdierne betydning sker gennem dialog på den enkelte institution. Der skabes mening med og forståelse for værdierne i forhold til egen virkelighed. Værdierne tydeliggøres og medarbejderne inddrages gennem dialog, hvilket er en forudsætning for at skabe ejerskab til LETT-værdierne.

Værdier i Fællesinstitutionen Nustrup/Sommersted:

Vi har udbygget Haderslev Kommunes værdier med 3 ekstra værdier. Således er vores værdier:

Ligeværdighed:

- Vi italesætter forskellighed positivt
- Vi har respekt for hinandens faglighed og forskellige opgaver
- Vi har alle et ansvar for at bringe vores viden og kompetence i spil

Enhed:

- Vi tager kontakt til hinanden på tværs af grupper og matrikler
- Vi er hinandens sparringspartnere
- Vi gør hinanden gode
- Vi tror på, at alle bidrager til fællesskabet
- Vi har brug for hinanden

Tillid:

- Det vi siger, er det vi gør
- Vi har en tro på, at vi har en positiv intention med vores adfærd og udtalelser
- Vi taler til og med hinanden
- Vi har en ordentlighed i vores kommunikation
- Vi spørger indtil hinandens intentioner

Trivsel:

- Vi har fokus på at skabe gode relationer
- Vi er nysgerrige overfor hinanden og hinandens ressourcer
- Vi drager omsorg til og fra hinanden
- Vi vægter deltagelse i sociale arrangementer
- Vi skaber en god omgangstone

Anerkendelse:

- Vi lytter til og med hinanden
- Vi er imødekommende og opmærksomme
- Vi lægger vægt på empati og ros
- Vi accepterer forskellighed

Udvikling:

- Vi har alle lyst til at lære og være sammen om at udvikle os fagligt, socialt og personligt
- Vi tilbyder et trygt udviklingssted og kompetent personale
- Vi tilbyder læring/udvikling med udgangspunkt i det enkelte barn
- Vi er åben for forandring og har mod til at tænke nyt og kreativt

Nærvær:

- Vi er nærværende voksne og er med til at styrke barnets selvværd
- Vi er ligeværdige i vores sammenspil mellem os, barnet og børnegruppen
- Vi er til stede og vi ser og møder barnet dér, hvor det er
- Vi er tilgængelig og viser interesse for forældre og kolleger

Kridthuset er den ene af afdelingerne i Fællesinstitutionen Nustrup-Sommersted.

KORT BESKRIVELSE AF KRIDTHUSET - TILSVARENDE PÅ TROILDEMARKENS SIDE (KORT BESKRIVELSE AF TROILDEMARKEN)

Er under udarbejdelse.....

2 DEN PÆDAGOGISKE LÆREPLAN

Den pædagogiske læreplan udgør rammen og den fælles retning for vores pædagogiske arbejde med børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Læreplanen er et levende dokument, som kort beskriver vores pædagogiske overvejelser og refleksioner med eksempler, der er retningsgivende for det daglige pædagogiske arbejde.

2.1 Børnesyn, Dannelse og børneperspektiv, Leg, Læring og Børnefællesskaber

Først forholder I jer til de fem elementer:

- Børnesyn, Dannelse og børneperspektiv, Leg, Læring, Børnefællesskaber.

I kan beskrive elementerne samlet eller hver for sig. De øvrige elementer i det pædagogiske grundlag skal ifølge loven fremgå særskilt af den pædagogiske læreplan. Disse elementer forholder I jer til lidt senere (Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 15)

Hvordan kommer de fem centrale elementer fra det fælles pædagogiske grundlag til udtryk hos os og bliver omsat i vores hverdag sammen med børnene?

Børnesyn:

Gennem et tæt samvær mellem forældre og barn præget af tryghed, nærhed og omsorg, skabes det bedste grundlag for at barnet kan få glæde af institutionens lærings- og udviklingsmiljø. Forældre og personale har fælles ansvar for at udvikle et godt samarbejde med henblik på at skabe en helhed i barnets liv.

- Børn er fra fødsel parate til at indgå og lære gennem meningsfyldt samvær med andre mennesker
- Børn skal anerkendes som unikke personer, og de voksne skal tage udgangspunkt i børnenes behov
- Børn skal have medindflydelse og være aktiv deltager i forhold til deres egen udvikling og læring
- Børn nære relationer vægtes højt
- Børn skal tilbydes en mangfoldighed af udfoldelsesmuligheder
- Børn med særlige behov for særlig opmærksomhed
- Børn skal opleve et tæt samarbejde mellem forældre og personale
- Voksne er formidlere af samfund og kultur gennem deres organisering af hverdagslivet

Dannelse & børneperspektiv:

Dannelse er en erfarings- og læreproces, der ikke er bundet op på at skulle lære noget bestemt. Dannelse handler om, at værdier og viden forankres i barnets personlighed. Viden og værdier, som barnet automatisk bruger, når det skal begå sig i verden.

Vi skal støtte børns dannelse, ved at støtte børnene i at forholde sig prøvende og nysgerrigt til verden omkring sig, og ved at give børn erfaringer med at være en del af et velfungerende og mangfoldigt fællesskab.

Vores opgave med børns dannelse og børneperspektiv er, at...

- Vi er åbne overfor nye tiltage på børnenes præmisser, så børnene oplever at de er medvirkende til at udvikle en leg/aktivitet.
- Vi er opmærksom på, at vi har øje for alle børn. - opmærksom på at se alle børn.
- Vi er lydhør over for det, børnene kommer med af forslag.
- Vi er optaget af, hvad børnene er interesseret i.
- Vi er lydhør over for det, børnene kommer med af forslag.
- Vi er optaget af, hvad der interesserer børnene.
- Vi stiller undrende spørgsmål og udvider det de er optaget af.

- Vi gribe børnenes ideer, være nysgerrig på dem, følge dem, hjælpe dem videre, udvide.
  - Vi lytter til og respektere barnets perspektiv.
  - Vi er nærværende og lytter til børnene.
  - Vi møder børnene, hvor de er, og arbejder ud fra det.
  - Vi arbejder med processen, omkring hvordan vi kan understøtte barnet, så de kan blive dannet og have følelsen af at være inkluderet, ved at blive set, hørt og følelsen af "at høre til".
  - Vi ser det som meningsskabende for børnene og følger børnenes spor og ændre f.eks. læringsmiljøer i forhold til deres behov. Dette giver ro og mulighed for læring, trivsel, udvikling og dannelse.
  - Når vi følger børnenes spor, har det til hensigt at motivere børnene til dialog, kommunikation og medbestemmelse. Det giver børnene mulighed for at udtrykke deres mening og det de tror på. Det lærer børnene at respektere og anerkende forskellighed og forskellige holdninger. Det motiverer evnen til at være nysgerrig og give plads til hinanden. Det lærer børnene at opsøge viden og være nysgerrig på ting og bruge hinandens forskellighed til at udfordre og udforske viden.
  - Vi inviterer børnene aktivt til at være aktivt deltagende i børnenes fællesskab. F.eks. til samling, børnemøder, spisesituationen eller aktiviteter i små eller større grupper.
  - Vi inddrager børnenes feedback/perspektiver ved at drøfte det til husmøde, hvor der tages udgangspunkt i ICDP*
- *ICDP er en forkortelse af International Child Development Program, og er en metode udviklet af den norske psykologiprofessor Karsten Hundeide fra Universitetet i Oslo. Der er tale om et såkaldt sensitiveringsprogram, hvor målet er at forbedre pædagogers evne til at møde børnene på deres egne præmisser i både emotionel og kognitiv forstand. (Relationspsykologi.dk)

Leg:

Vores leg kan ansues ud fra 2 hovedprincipper:

- 1) Leg, der giver plads til børnenes spontane principper. Børnene sætter selv rammerne, laver regler, udfylder og besætter rollerne, løser konflikter og udvikler legen.
- 2) Leg, som sættes i gang ud fra en didaktisk* tilgang. Pædagogen planlægger og igangsætter legen, mens børnene har indflydelse og medbestemmelse indenfor givne rammer.

* Didaktik handler om, hvordan man sætter mål og indhold i sin undervisning/læring og det handler også om, hvorledes man finder vejen til opfyldelse af disse mål

Legens betydning:

- Legen skaber glæde
- Legen skaber samvær, sammenhold og fællesskab
- Barnet får gennem legen hold på egen tilværelse (de prøver sig selv af og andre)
- Gennem leg kan barnet lære at mestre konfliktfyldte begivenheder og ting barnet er bange for
- Legen udvikler et ønske om at lære (barnet leger i legen voksen, men føler sig som barn)
- Legen udvikler sprog
- Barnet udvikler dets kommunikative evner (barnet afsender meddelelser og modtager)
- Legen udvikler barnets tænkning
- Legen lærer barnet at planlægge
- Legen udvikler fantasi og kreativitet
- Legen udvikler selvtillid og selvstændighed
- Legen udvikler barnet socialt
- Legen udvikler barnets evne til at danne symboler (f.eks. en pind = en pistol)

(Kilde: "Børns leg i børnehaven og understøttende pædagogik" Ditte Winther-Lindqvist)

Vores rolle i forhold til legen:

- Vi er nysgerrige på legen og være deltagende i det omfang det er nødvendigt, for at legen kan udvikle sig. Når vi er en del af en leg, har vi mulighed for at invitere andre børn med i legen/fællesskabet, så legen kan udvikle sig med nyeperspektiver.
- Vi er nærværende og tæt på børnene, så vi kan opfange børnenes meninger i leg og snakke med hinanden.
- Vi er synlige.
- Vi er opmærksomme på at være positive og sige ja, når børnene kommer med nye ideer.
- Vi finder frem til at gode aftaler sammen med børnene.
- Vi skaber rum og plads til legen, så børnene kan være fordybet i en leg og børnene har mulighed for at gemme legen.
- Vi er deltagende i børnenes selvinitieret leg, hvor vi giver børnene erfaringer, øvelse i at være sammen med andre og en begyndende forståelse for regler og aftaler.

- Vi er med til at forstå børnenes leg, bidrage til, udvide den og udvikle den, sammen med børnene. Det er med til at styrke børnenes udvikling, da de har mulighed for at få ny viden og erfaringer herpå.
- Vi hjælper med med løsning af konflikter i børnenes leg
- Vi er videns- og kulturformidler
- Vi er rollemodeller

Læringssyn:

Vi ser på læring som en proces, der medfører en ændring af børnene i retning af øget viden og øget kompetence, som udvider muligheden for den enkeltes virke, selvbestemmelse og selvstændighed. Vi prioriterer, at børnene som udgangspunkt skal lære at lære. Det betyder f.eks., at et emnearbejde i institutionen om indianere ikke har som hovedformål, at børnene lærer noget om indianere, men at børnene lærer at eksperimentere, undersøge, fordybe sig, modtage, give, lytte, kommunikere, samarbejde osv. At børnene så også lærer noget om indianere, er en god sidegevinst.

Kulturen og læringssynet i institutionen er kendetegnet ved at:

- Børnene har en aktiv rolle i egen udvikling og læring.
- Der er respekt for, at barnets dominerende virksomhed er leg.
- Børnene anerkendes som unikke personer med hver deres særlige ressourcer.
- Børnene mødes af anerkendende voksne, som understøtter og udfordrer den enkeltes udviklings- og læringsmuligheder.
- Børnenes sociale samspil understøttes gennem de voksnes prioritering af nære relationer, børnene indbyrdes og mellem børn og voksne.
- Der er tæt samarbejde mellem personalet og forældrene.

(Kilde: "EMU Dagtilbud – Pædagogisk Læringsmiljø")

I praksis, gør vi det ved at:

- Vi arbejder i garderoben med selvhjulpenhed, samt børnenes deltagelse i fællesskabet.
- Vi guider og vejleder børnene til en succes oplevelse, de kan hjælpe hinanden i fællesskab.
- Vores rum i huset er læringsmiljøer, hvor der er tid til fordybelse, hvor børnene kan være udforskende og undersøgende og hvor der er en synlig voksen.
- Vi møder det enkelte barn, hvor det er, følger børnenes spor.
- Vi har faste rutiner, som er synliggjort for hvad man skal.
- Vi har igennem dagen både voksen og børneinitierede aktiviteter/spontane aktiviteter.
- Vi er nysgerrige, undrende, opmuntrende og deltagende. Læringen foregår lige fra barnet kommer til det går hjem igen.
- Læringen sker i et samspil med de færdigheder, de følelser vi har og det miljø vi er i. Så bare det at vi er sammen med andre, giver os en læring, og den læring skal vi tage afsæt i.
- Vi forstår læring som en aktiv proces, hvor barnet gennem relationer til andre børn og voksne i sin omverden gør sig erfaringer og tilegner sig viden, færdigheder og normer. Barnet udvikler sig i relation til andre og er i relationen samtidig med til at udvikle andre.

Læringsrum:

Der findes 3 former for læringsrum. De 3 læringsrum giver et billede af personalets roller og arbejdsmåder. Det er her, at de understøtter børnenes læring. Der arbejdes i en vekselvirkning mellem voksenskabte situationer, voksenstøttede situationer, samt i situationer, der er præget af spontane oplevelser og leg.

1. læringsrum

Den voksne går foran barnet (den voksne har stor indflydelse på indhold og form, den voksne har til hensigt at lære børnene noget bestemt og "går foran barnet")

I vores institutioner er det situationer som:

- Den daglige gruppe
- Spisesituationer
- Motoriske aktiviteter
- Projekter/Emneuger
- Gå ture
- Ture ud af huset (f.eks. tur til Perleholm)
- Af- og påklædning
- Konfliktløsning
- Forberedelser til maddage
- Sociale spilleregler

- Samling/Børnemøder

2. læringsrum

Den voksne går ved siden af barnet (både den voksne og barnet har indflydelse på indhold og form. Børnenes ideer, forslag, handlinger og medbestemmelse gribes og udvikles med børnene i situationen)

I vores institutioner er det situationer som:

- Gå ture
- Ture ud af huset (f.eks. tur til Perleholm)
- Div. Spil/lære spilleregler
- Kreative aktiviteter
- Barnets/børnenes ideer, som fremkommer både i børnehaven og på ture ud af huset
- Af- og påklædning
- Konfliktløsning
- Motoriske aktiviteter
- Teater

3. læringsrum

Den voksne går bag barnet (barnet har stor indflydelse på indhold og form, de voksnes pædagogiske handlinger og overvejelser er ikke direkte synlige, men ligger underforstået i miljøet).

I vores institutioner er det situationer som:

- Den fri leg
- Når børnene klæder sig ud
- Rollelege
- Leg på legepladsen
- Aktiviteter der opstår ud fra det barnet oplever
- Div. Spil

(Kilde: "Børns leg i børnehaven og understøttende pædagogik" Ditte Winther-Lindqvist)

Børnefællesskaber:

Vi ser det som en af institutionens væsentligste funktioner at fungere som mødested for jævnaldrende og ligeværdige. En af de væsentligste opgaver er at stille sig til rådighed for barnets øvelse i socialt samspil. Den frie leg, børns selvstyrede leg er den vigtigste aktivitet set fra denne synsvinkel og derfor vægtes denne højt i planlægningen af hverdagen. Børnenes udbytte skulle blive en mangesidet erfaring i at lære at omgås og acceptere andre, at kunne fungere som et selvstændigt individ i en gruppe. Men det er ikke alle børn, der er i stand til at indgå i spontane sociale og legefællesskaber. I en tilrettelagt pædagogisk kontekst er fællesskabsdannelse derfor en af de væsentligste pædagogiske opgaver.

Vi ønsker at videregive holdningen:

- Vi har brug for hinanden, til børnene, samt lære dem at se fra den andens perspektiv.
- Vi ønsker at møde børnene med en forventning om hjælpsomhed også i forholdet mellem store og små børn.
- Vi ønsker, at børnene oplever udviklingen fra bekendtskab til venskab og ønsker at styrke børnenes venskaber.
- Fællesskaber er noget, der skal tilrettelægges og skabes med omhu, for- og sammen med børnene.

2.2 Pædagogisk læringsmiljø

"Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det enkelte dagtilbud hele dagen etablerer et pædagogisk læringsmiljø, der med leg, planlagte vokseninitierede aktiviteter, spontane aktiviteter, børneinitierede aktiviteter samt daglige rutiner giver børnene mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes.

Det pædagogiske læringsmiljø skal tilrettelægges, så det inddrager hensynet til børnenes perspektiv og deltagelse, børnefællesskabet, børnegruppens sammensætning og børnenes forskellige forudsætninger." (Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 22-23)

Hvordan skaber vi hele dagen et pædagogisk læringsmiljø, der giver alle børn mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes?

Pædagogisk læringsmiljø:

Det pædagogiske læringsmiljø er de værdier, som vi bygger det pædagogiske arbejde på, og de tanker vi gør os, om hvad børnene skal have ud af legen, vokseninitierede aktiviteter, børneinitierede aktiviteter og spontane aktiviteter.

Det pædagogiske læringsmiljø er rammen for børns læring og trivsel og dermed ikke bare nogle få timer med pædagogiske aktiviteter om formiddagen. Det pædagogiske læringsmiljø er hele dagen og rammen for leg og rutinesituationer som bleskift og måltider, vokseninitierede aktiviteter m.v.

Et godt læringsmiljø kræver et godt fællesskab med gode og trygge voksen- og børnerelationer.

Et læringsmiljø kan opstå spontant omkring en regnorm. Med andre ord, er læringsmiljøet ikke et fysisk rum.

Vi skaber læringsmiljø ved at:

- skabe nogle gode og trygge læringsmiljøer, hvor der er plads til alle.
- vi ser på, hvad børnene er optaget af.
- veksle mellem planlagte og spontane aktiviteter.
- de forskellige aldersgrupper har et forskelligt syn på læringsmiljøerne.
- gøre det muligt at tingene er flytbare, så børnene kan se muligheder i stedet for begrænsninger i de forskellige miljøer. Det er ok at flytte noget fra et miljø til et andet, hvis børnene ser gode eagemuligheder i det.
- vores læringsmiljøer er karakteriseret af hensynet til det enkelte barns trivsel og udvikling, samt et godt fællesskab.
- skabe gode rutiner og genkendelighed fra morgenstunden. F.eks. på badeværelset, spisesituationer, garderobe m.m. Det skaber ro for børnene, at de ved, hvad de skal.
- dele børnene op i mindre grupper.
- aktiviteterne planlægges ud fra børnenes interesser og hvad der optager dem lige nu.
- tage hensyn til børnenes perspektiv, deltagelse, børnefællesskaber og børnenes forskellige forudsætning.
- vægte trygheden højt, som er vigtig for børnenes indlæring.
- der er mulighed for ro/tid til fordybelse, nærværende, nysgerrige/aktive voksne.
- give børnene mulighed for at danne gode relationer børn/børn og børn/voksne på tværs af grupperne, tryghed ved alle voksne, inklusion, læring og berigelse.
- arbejde med den anerkendende pædagogik, og derved vores måde at organisere vores læringsmiljøer.
- arbejde ud fra ICDP*
- vores struktur i institutionen giver mere overskuelighed i hverdagen.

Eksempel fra en hverdag: "Et barn var optaget af at hans mor var blevet brandmand. Resten af børnegruppen blev også optaget af det. Situationen udviklede sig til, at vi undersøgte branslukningsmaterialer, evakueringsplan, historier om brand m.m. - Det var spændende, da vi kunne mærke og høre børnenes begejstring og interesse om dette pludselige emne".

Citat: Et læringsmiljø har en begyndelse, en midte og en slutning. I enhver kontekst er der noget, børnene lærer" (Ida Kornerup, Lektor Københavns Professionshøjskole og Ansat Forskningsprogrammet 'Dagtilbuds, social og specialpædagogik')

*ICDP er en forkortelse af International Child Development Program, og er en metode udviklet af den norske psykologiprofessor Karsten Hundeide fra Universitetet i Oslo. Der er tale om et såkaldt sensitiveringsprogram, hvor målet er at forbedre pædagogers evne til at møde børnene på deres egne præmisser i både emotionel og kognitiv forstand. (Relationspsykologi.dk)

2.3 Samarbejde med forældre om børns læring

"Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet samarbejder med forældrene om børns læring." (Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 24-25)

Hvordan samarbejder vi med forældrene om barnets og børnegruppens trivsel og læring?

Samarbejde med forældre om børns læring:

Vi ser det som et fælles ansvar, mellem forældre og institutionen, at udvikle et tillidsfuldt og åbnet samarbejde, der danner grundlaget, for de optimale opvækstvilkår for det enkelte barn. Vi ser den daglige kontakt mellem forældre og personale, som værende det, der udgør grundstammen i forældresamarbejdet.

Læringsmål:

- At skabe de optimale opvækstvilkår for det enkelte barn, i samarbejde med forældrene.
- At understøtte det enkelte barns udvikling, læring og trivsel, i tæt samarbejde med forældrene.
- At skabe de mest optimale, samt trygge overgange fra hjemmet til småbørnsgruppen, samt fra småbørnsgruppen til børnehave, for både børn og forældre.
- At skabe et åbent og tillidsfuldt miljø, der styrker samarbejdet mellem hjem og institutionen, med fokus på det enkelte barns dobbeltsocialisering.
- At skabe rammerne for et dialogisk miljø, hvor forældrene føler sig hørt, set, anerkendt og respekteret.

Tiltag:

- Daglig kontakt med forældrene. Det er vigtigt for os at vide, hvad der sker derhjemme og vigtigt for forældrene at vide, hvad der sker i institutionen.
- Forældrene kan komme og spørge om råd og vejledning til forskellige problemstillinger.
- Vi er opsøgende, samarbejdsvillige og tillidsfulde over for forældrene
- Vi bygger et konstruktivt samarbejde op omkring deres barn og dets udvikling og læring.
- Vi lytter og forstår de forskellige ønsker og behov forældrene har.
- Vi tager ønsker og ideer alvorligt og forsøger så vidt muligt at opfylde disse.
- Der afholdes forældresamtaler med barnets kontaktskolen og evt. daglig leder.
- Vi bruger skemaerne fra Hjernen & Hjertet, til brug ved dialogiske forældresamtaler, hvor rammerne er skabt for et særligt forældreperspektiv.
- Der afholdes forældremøder (møder hvor forældrene får mulighed for at få medindflydelse på deres barns hverdag) og forældrearrangementer (sommerfest, julearrangement, arbejdsdage m.fl.).
- Daglig opdatering om hverdagen på gruppernes tavle.
- Løbende info på AULA også med billeder.
- Løbende "reklame" på Facebook.
- Den enkelte pædagog er sin rolle bevidst, og ligger stor vægt på den daglige kontakt i hverdagen.

Tegn på læring:

- At forældrene kommer med konstruktiv feedback og ønsker til institutionen.
- At forældrene udviser gælder ved at aflevere og afhente deres børn.
- At forældrene deltager i de forskellige arrangementer og forældremøder.
- At forældrene udviser tryghed ved, og tillid til, pædagogernes faglige viden.
- At forældrene udviser tillid.

2.4 Børn i udsatte positioner

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø tager højde for børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes.” (Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 26)

Hvordan skaber vi et pædagogisk læringsmiljø, der tager højde for og involverer børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes?

Børn i udsatte positioner:

Børn har forskellige forudsætninger, og derfor er der også metoder og aktiviteter, der er mere hensigtsmæssige end andre, når det handler om børn med særlige behov. Børn i udsatte positioner defineres som alle de børn, der har behov for en særlig tilrettelagt pædagogisk indsats for at udvikle deres kompetencer. Børn i udsatte positioner bør som udgangspunkt ikke udskilles fra resten af gruppen. Det pædagogiske personale skal sætte fokus på, hvilke metoder, aktiviteter med videre, der er velegnede til at inkludere børn i udsatte positioner i gruppen.

Læringsmål for det pædagogiske læringsmiljø:

- Ved hjælp af ICDP*, kan vi skabe en tryk base for udvikling.
- Vi understøtter, at børn med særlige behov bliver inkluderet og har en værdi i fællesskabet, og at der samtidig bliver taget særlige hensyn til det enkelte barn.
- Vi understøtter, at børn i udsatte positioner bliver anerkendt og mødt med fokus på barnets ressourcer og kompetencer.
- Vi udarbejder vækstmodel* for børn i udsatte positioner i tæt samarbejde med forældrene og PPR. - Handleplaner.
- Vi er omstillingsparate.
- Vi tager udgangspunkt i det enkelte barns stærke sider.
- Vi arbejder ud fra et fælles værdisæt, trivsel, anerkendelse og inklusion.
- Vi gør brug af faglig sparring.

Tegn på læring:

- Barnet er glad for at komme i institutionen og viser det både kropsligt og verbalt
- Barnet er trygt og knyttet til institutionens personale
- Børn i udsatte positioner udtrykker glæde ved at være sammen med andre børn
- Barnet oplever at blive inviteret ind i leg, og at det selv oplever succes ved at invitere andre ind i leg
- Barnet udvikler selvværd og selvtillid
- Der iværksættes nye tiltag for at hjælpe barnet bedst muligt og støtte dets fortsatte udvikling.
- Personalegruppen udvikler sig fagligt og opnår viden omkring det enkelte barns handleplan.

Inklusion:

Vi har altid særlig fokus på inklusion, og det at hjælpe det enkelte barn med at få en særlig plads i fællesskabet. Vi afdækker alle børnene, og får derigennem den særlige viden, der skal til for at lave en styrket indsats, hvor det vurderes nødvendigt. Den styrkede indsats handler om, at have et særligt blik for det enkelte barn i alle de sammenhænge det indgår i, hvor vi er på sidelinjen i aktiviteterne og relationerne. Vi arbejder bevidst med at sætte ord på vores egne, barnet og de andre børns initiativer og handlinger, for derigennem at give børnene ny viden om hinanden, nye handlemuligheder i legen og ikke mindst et styrket selvværd, som barnet kan bruge i nye relationer, det indgår i. Når der er et barn, som af forskellige årsager ikke ved hjælp af disse tiltag får styrket sin rolle i fællesskabet, arbejder vi bevidst med specifikke sammensætninger i mindre børnegrupper til styrkelse af barnets mulighed for at indgå i relationer.

*ICDP er en forkortelse af International Child Development Program, og er en metode udviklet af den norske psykologiprofessor Karsten Hundeide fra Universitetet i Oslo. Der er tale om et såkaldt sensitiveringsprogram, hvor målet er at forbedre pædagogers evne til at møde børnene på deres egne præmisser i både emotionel og kognitiv forstand. (Relationspsykologi.dk)

*VækstModellen er, at den i vanskelige situationer og samtaler skal skabe nye muligheder, forståelse, energi, begejstring og glæde til at arbejde med det vanskelige, det svære, det vigtige og det væsentlige.

2.5 Sammenhæng til børnehaveklassen

"Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan der i børnenes sidste år i dagtilbuddet tilrettelægges et pædagogisk læringsmiljø, der skaber sammenhæng til børnehaveklassen." (Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 27).

Hvordan tilrettelægger vi vores pædagogiske læringsmiljø for de ældste børn, så det skaber sammenhæng til børnehaveklassen? (Dette spørgsmål gælder kun dagtilbud med børn i den relevante aldersgruppe.)

Sammenhæng til børnehaveklassen:

Børns liv skal ses som en helhed. Derfor er det vigtigt at sikre et forpligtende samarbejde med forældrene og desuden et forpligtende tværfagligt samarbejde mellem de forskellige faggrupper og aktører, som har med barnet at gøre.

Læringsmål for det pædagogiske læringsmiljø:

- Vi vil understøtte, at børnene føler sig trygge og klar til overgangen. At børnene tør møde nye udfordringer, fordybe sig, være vedholdende, kunne indgå i et børnefællesskab og tage initiativ til at indgå i relationer.
- Vores læringsmiljø giver børnene mulighed for at udvikle nysgerrighed overfor bogstaver, tal, mønstre, former osv.
- Vi samarbejder om en glidende overgang. Det sidste år i børnehavetiden, har børnene et tæt samarbejde med 0.klasse for at gøre børnene trygge ved de fysiske rammer og børnehaveklasselæreren.
- Vi øver selvhjulpethed og opfordrer forældrene til at lade børnene klare så meget som muligt selv. F.eks. pakke taske, sætte madpakken på køl, små praktiske opgaver derhjemme m.m.
- Vi besøger børnehaveklassen/SFOen/skolen.
- Vi er i tæt dialog med børnehaveklasselederen/skolen
- Børnehaveklasselederen besøger institutionen og deltager i institutionens aktiviteter sammen med børnene.
- Overgangsbeskrivelse fra Hjernen & Hjertet bliver præsenteret til et overgangsmøde mellem kontaktvoksen fra børnehaven til børnehaveklasselederen.
- Vi er i dialog med forældrene omkring overgangen.

Tegn på læring:

- Barnet glæder sig og er trygge ved overgang til det nye
- Barn og forældre oplever gode overgange fra et tilbud til et anden.
- Vi har et konstruktivt samarbejde med relevante faggrupper.

3 ØVRIGE KRAV TIL INDHOLDET I DEN PÆDAGOGISKE LÆREPLAN

3.1 Inddragelse af lokalsamfundet (og evt. forældrebestyrelsen)

"Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet inddrager lokalsamfundet i arbejdet med etablering af pædagogiske læringsmiljøer for børn." (Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 29)

"Det er lederen, der i forbindelse med udarbejdelse af den pædagogiske læreplan sikrer, at forældrebestyrelsen bliver inddraget i processen omkring udarbejdelse, evaluering af og opfølgning på den pædagogiske læreplan." (Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 52)

Hvordan inddrager vi lokalsamfundet i arbejdet med at skabe pædagogiske læringsmiljøer for børn samt evt. hvordan forældrebestyrelsen inddrages i arbejdet med læreplanen?

Inddragelse af lokalsamfundet:

Kridthuset og Troldemarken er begge beliggende i naturskønne omgivelser tæt på naturen, stisystemer m.m i henholdsvis Nustrup og Sommersted, begge byer er små sønderjyske landsbyer. Vi har et tæt og godt samarbejde med forældregruppen, lokalmiljøet og skolerne.

- Institutionerne bruger skolens hal/gymnastiksal ved behov og børnene introduceres til det område, hvor de senere skal gå i skole.
- De lokale foreninger kommer og sætter plakater og tilmeldingsedler op på fællestavlen i garderoben.
- Vi besøger ofte byens landmænd, hvor vi kan opleve gårdens dyr.
- Byens erhverv inviteres med ind i institutionen, når vi holder temadage.
- Vi besøger også byens legeplads til leg og aktiviteter.
- Den lokale Købmand handler vi jævnligt i til vores frugt, mælk og evt. andet.
- De ældste børnehavebørn spiller krybbespil i kirken.
- Børnehavebørnene går Lucia i kirken.
- Ved juletid deltager børnehavebørnene til Jule Gudstjeneste i kirken.
- Vi modtager ofte papir, syltetøjsglas og andet genbrugsmaterialer fra byens borgere.

3.2 Det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø

"Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i dagtilbuddet skal integreres i det pædagogiske arbejde med etablering af pædagogiske læringsmiljøer. Børnemiljøet skal vurderes i et børneperspektiv, og børns oplevelser af børnemiljøet skal inddrages under hensyntagen til børnenes alder og modenhed." (Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 30).

Hvordan integrerer vi det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i det pædagogiske læringsmiljø?

Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø:

Et godt børnemiljø er at bidrage til, at børn i dagtilbud får et godt fysisk, psykisk og æstetisk børnemiljø, som fremmer deres trivsel, udvikling og læring.

Børnemiljø handler om, hvordan børnene trives med hinanden, med de voksne og med de aktuelle rammer inde og ude. Et godt børnemiljø fremmer børnenes tilsel, læring og udvikling. Vi skal vurdere børnemiljøet i et børneperspektiv under hensynstagen til børnenes alder og modenhed.

I vores institutioner arbejder vi ud fra de 3 følgende børnemiljøområder:

Det fysiske børnemiljø - de fysiske rammer ude og inde, er de udviklende, sundhedsmæssigt og sikkerhedsmæssigt i orden?

- Sikkerhed
- Udfordrende i forhold til udvikling og læring
- Plads- og lysforhold
- Hensigtsmæssig indretning
- Hygiejne
- Musik/lyde/støj

Det psykiske børnemiljø - hvordan trives børnene med hinanden og med de voksne? Hvordan er relationerne?

- Anerkende tilgang
- God omgangstone
- Forudsigelighed
- Tydelighed
- Rummelighed - give plads til det enkelte barns forskellige reaktioner/mestringsstrategier
- Tage udgangspunkt i det enkelte barn og til hele børnegruppens behov
- Skabe rammer for nærvær og venskab
- Stille rimelige krav til det enkelte barn og til hele børnegruppen om udvikling
- Fremhæve barnets ressourcer og kompetencer
- Give barnet og børnegruppen succesoplevelser ved at inddrage dem

Det æstetiske børnemiljø - samspillet imellem omgivelserne og børnenes sanser. Børnenes oplevelser af stedet som inspirerende, motiverende, udfordrende og behagelig?

- Lys
- Farver
- Former
- Billeder
- Plads
- Temperatur
- Oprydning
- Stemning
- Kultur
- Ro
- Forskellige sansemateriler
- Udsmykning
- Musik

Vi inddrage børnene ved at:

- Have samtaler med børnene
- Gøre iagttagelser
- Lytte til børnene
- Lytte til forældrene om deres børns trivsel
- Evt. spørgsskema fra DCUM (Dansk Center for Undervisningsmiljø)

Vi arbejder i små grupper, hvor børnene har medbestemmersle og medindflydelse på, hvad der skal ske.

Begge institutioner har en stor dejlig legeplads med udfordringer for børnene.

I de indendørs rammer vægter vi at lave inspirerende miljøer, der bærer præg af børnenes dagligdag.

Vi laver miljøer, hvor det for børnene er et rart sted at være, og at børnene inspireres og får lyst til at udfolde sig. Et motiverende miljø, som giver børnene positive og udfordrende sanseoplevelser.

4 DE SEKS LÆREPLANSTEMAER

”Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i seks læreplanstemaer samt mål for sammenhængen mellem læringsmiljøet og børns læring.

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børns brede læring inden for og på tværs af de seks læreplanstemaer.” (Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 32).

De seks læreplanstemaer, som omhandler børnenes kropslige, følelsesmæssige, sociale og kognitive læring er:

- Alsidig personlig udvikling
- Social udvikling
- Kommunikation og sprog
- Krop, sanser og bevægelse
- Natur, udeliv og science
- Kultur, æstetik og fællesskab

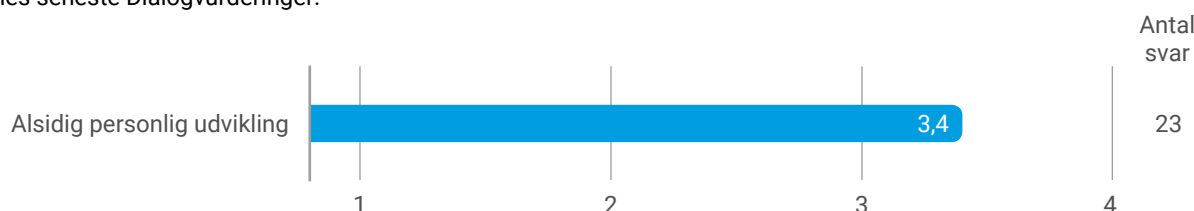
4.1 Alsidig personlig udvikling

Det pædagogiske læringsmål

- Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udfolder, udforsker og erfarer sig og hinanden på både kendte og nye måder og får tillid til egen potentialer. Dette skal ske på tværs af blandt andet alder, køn samt social og kulturel baggrund.
- Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte samspil og tilknytning mellem børn og det pædagogiske personale og børn imellem. Det skal være præget af omsorg, tryghed og nysgerrighed, så alle børn udvikler engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse i fællesskaber. Dette gælder også i situationer, der kræver fordybelse, vedholdenhed og prioritering.

Resultat fra dagtilbuddets Dialogvurderinger

Nedenfor vises gennemsnitsscoren for fagpersonalets vurderinger af børnenes alsidige personlige udvikling hentet fra børnenes seneste Dialogvurderinger.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes alsidige personlige udvikling? Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Alsidig personlig udvikling.
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogisk grundlag.
- Ses i samspil med øvrige læreplanstemaer.

Alsidig personlig udvikling:

Børns personlige udvikling sker i en omverden, der er åben og medlevende. Børn skal opleve sig som værdsatte individer i betydende fællesskaber. De skal lære at se og forstå samspillet og de konflikter, der kan opstå med andre, både børn og voksne. Det er vigtigt, at børn får mulighed for et stadig mere nuanceret kendskab til sig selv og andre. At

føle sig genkendt og husket som den person, det er.

Læringsmål: at hvert enkelt barn...

- får succes over at kunne selv, det styrker barnets selvværd og selvtillid
- får mulighed for at udvikle deres selvværd og selvtillid
- føler sig påskønnet og holdt af
- oplever omsorg, tryghed og tillid
- at institutionen og forældre samarbejder
- oplever synlige og tydelige voksne
- oplever at vi er forskellige
- lærer sig selv at kende, ved også at lære noget nyt
- får lov til at være med i sociale sammenhænge med børn og voksne
- oplever en forudsigelig hverdag, som samtidig er udfordrende, spændende og sjov.
- oplever sig værdsat og respekteret
- oplever medbestemmelse og selvbestemmelse
- oplever at alle følelser accepteres
- oplever succes
- oplever et miljø, hvor der er tid til leg og fordybelse

Inklusion:

- Der tages udgangspunkt i det enkelte barns forudsætninger og udviklingsniveau.
- Barnet skal mødes af tydelige, anerkendende, engagerede og nærværende voksne, der er fagligt bevidste.
- Der gives plads og rum til, at barnet kan udforske og udfolde sig alene og i fællesskabet.

Tiltag: Vi voksne...

- er støttende overfor det enkelte barn
- tilbyder barnet udfordringer, som det kan klare og hvor vi kan fordybe os sammen
- ser barnet, som det er og anerkender det
- udfordrer barnet til at prøve mere
- har øje for det enkelte barns nærmeste udviklingszone
- arbejder med selvhjulpenhed på det alderstrin, det er
- er engageret og nysgerrige
- er lydhør
- viser anerkendelse og er stabile omsorgspersoner, som støtter barnet i dets udvikling og interesse
- møder barnet med anerkendelse og respekt, samt klare og tydelige signaler (verbalt og kropsligt)
- skaber tryghed for barnet, ved at være nærværende, troværdige og giver barnet omsorg og tid til det, når det har brug for det
- tager udgangspunkt i et godt børneliv, hvor der er sammenhæng mellem det sociale og det pædagogiske
- viser omsorg og tryghed ved også at hjælpe barnet med at sige farvel om morgenen
- sørger for at der hver dag er tid til fordybelse og til barnets egne initiativer.
- støtter barnet i troen på sig selv, ved at rose og opmuntre barnet.
- bruger konfliktmægling, når der er behov
- deler børnene ind i mindre grupper, så der kan skabes tid og ro til nærvær og fordybelse
- følger nøje barnets personlige udvikling og deler sine iagttagelser og erfaringer med kollegerne og forældrene for at få fælles hjælp at støtte barnets udvikling.

Tegn på læring: Vi ser...

- barnet viser hensyn og yder omsorg for de andre.
- barnet beder om hjælp.
- barnet er nysgerrigt og initiativrigt.
- barnet viser og udtrykker sine behov.
- barnet udtrykker glæde, når tingene lykkes.
- barnet udvikler engagement, når det indgår i nye relationer

Dokumentation:

- Vi vil undersøge vores egen praksis, lave pædagogiske beskrivelser, reflektere og blive klogere på det, vi gør i dagligdagen. Derefter vil vi videregive vores erfaringer.
- Vi vil dokumentere ud fra dagligdagen, hvor vi: tager billeder, laver fortællinger, bruger dialogen med forældrene mm.
- Billeder, fortællinger kan hænges op på tavlen, på AULA og Facebook.

Evaluering:

- Vi evaluerer kontinuerligt den pædagogiske praksis for at justere, blive dygtigere og blive klogere på os selv.
  - Vi evaluerer på både tegn og tiltag.
  - Evalueringen skal foregå på husmøder, personalemøder, bestyrelsesmøder, forældresamtaler og evt. forældremøder.
  - Evalueringen tager udgangspunkt i;
    - beskrivelser og refleksioner
    - modellen
    - iagttagelser
- pædagogiske
  - SMTTE-
  - observationer og
  - fotodokumentation

Aktiviteter, som støtter den alsidige personlige udvikling:

- Barn/voksen kontakt
- Projekter
- Trin for trin
- Barnets bog/mappe
- Samling/gruppetid
- Selvhjulpen
- Udtrykker meninger/følelser
- Anerkendende handlinger
- Fri for Mobberi
- Legen
- Læringsrum
- Daglige rutiner hele dagen

4.2 Social udvikling

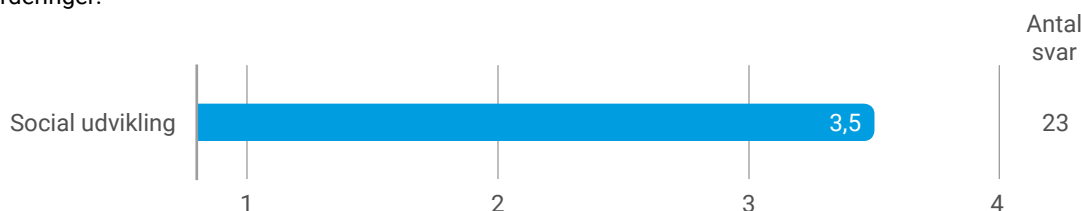
Det pædagogiske læringsmål

Det pædagogiske arbejde med læreplanstemaet Social udvikling i beskrivelsen af temaet og to pædagogiske mål målrettet børn i aldersgruppen 0-5 år. De to pædagogiske mål er følgende:

- Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn trives og indgår i sociale fællesskaber, og at alle børn udvikler empati og relationer.
- Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte fællesskaber, hvor forskellighed ses som en ressource, og som bidrager til demokratisk dannelse.

Resultat fra dagtilbuddets Dialogvurderinger

Nedenfor vises gennemsnitsscoren for fagpersonalets vurderinger af børnenes sociale udvikling hentet fra børnenes seneste Dialogvurderinger.

Howdan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes sociale udvikling? Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Social udvikling.
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogisk grundlag.
- Ses i samspil med øvrige læreplanstemaer.

Social udvikling:

Sociale udvikling finder sted hele dagen, gennem leg, planlagte aktiviteter og fri leg, men handler også om at kunne indgå positivt med andre i venskaber, grupper og kulturer i forskellige sammenhænge.

Læringsmål: at hvert enkelt barn...

- danner venskaber og lærer at være en god kammerat
- udvikler konstruktive og nære relationer til andre mennesker
- deltager i aktiviteter på fællesskabets præmisser
- har indflydelse på eget hverdagsliv og leg
- lærer at tage afstand til mobning og drilleri
- lærer at kommunikere med andre
- viser empati overfor andre
- forstår, at alle forskelligheder accepteres. At vi har forskellige behov og ønsker
- trives og oplever at høre til
- har legemuligheder og kender legefællesskabets normer

Inklusion:

- Der tages udgangspunkt i det enkelte barns forudsætninger og udviklingsniveau.
- Barnet skal mødes af tydelige, anerkendende, engagerede og nærværende voksne, der er fagligt bevidste.

- Der gives plads og rum til, at barnet kan udforske og udfolde sig alene og i fællesskabet.

Tiltag: *Vi voksne...*

- giver plads og rum til legen
- giver barnet nogle redskaber til at kunne aafkode andre børns følelser
- støtter barnet i etableringer af venskaber
- sørger for en varm atmosfære med klare holdninger som modvirker mobning
- arbejder med en struktur på det pædagogiske arbejde, som sikrer forudsigelighed i hverdagen, styrker fællesskabet og lærer børnene sociale spilleregler
- børneperspektivet inddrages i arbejdet og planlægningen
- lærer barnet at udvikle selvhjulpenhed
- er gode rollemodeller for barnet
- støtter barnet i at kunne løse konflikter
- støtter barnet i at kunne sige til og fra (turde sige sin mening) – sætte grænser (sige STOP)
- lærer barnet de sociale spilleregler

Tegn på læring: *Vi ser...*

- barnet viser tilknytning og empati
- barnet respekterer egne og andres grænser
- barnet hjælper og trøster andre
- barnet deltager i samspillet med andre
- barnet får flere relationer på tværs af alder og grupper

Dokumentation:

- Vi vil undersøge vores egen praksis, lave pædagogiske beskrivelser, reflektere og blive klogere på det, vi gør i dagligdagen. Derefter vil vi videregive vores erfaringer.
- Vi vil dokumentere ud fra dagligdagen, hvor vi: tager billeder, laver fortællinger, bruger dialogen med forældrene mm.
- Billeder, fortællinger kan hænges op på tavlen, på AULA og Facebook.

Evaluering:

- Vi evaluerer kontinuerligt den pædagogiske praksis for at justere, blive dygtigere og blive klogere på os selv.
- Vi evaluerer på både tegn og tiltag.
- Evalueringen skal foregå på husmøder, personalemøder, bestyrelsesmøder, forældresamtaler og evt. forældremøder.
- Evalueringen tager udgangspunkt i;

beskrivelser og refleksioner	□ pædagogiske
modellen	□ SMTTE-
iagttagelser	□ observationer og
	□ fotodokumentation

Aktiviteter, som støtter den sociale udvikling:

- Legen
- Positiv konfliktløsning
- Projekter
- Trin for trin
- Spisesituation
- Samling/gruppetidTure ud af huset
- Fri for Mobberi
- Læringsrum

4.3 Kommunikation og sprog

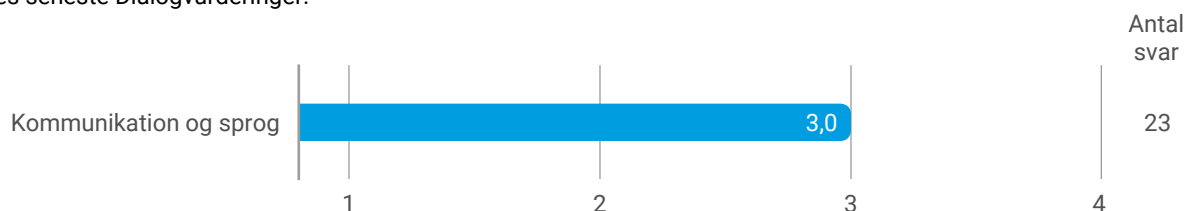
Det pædagogiske læringsmål

Det pædagogiske arbejde med læreplanstemaet Kommunikation og sprog skal tage udgangspunkt i beskrivelsen af temaet og to pædagogiske mål målrettet børn i aldersgruppen 0-5 år. De to pædagogiske mål er følgende:

- Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udvikler sprog, der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.
- Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som børnene kan anvende i sociale fællesskaber.

Resultat fra dagtilbuddets Dialogvurderinger

Nedenfor vises gennemsnitsscoren for fagpersonalets vurderinger af børnenes kommunikation og sprog hentet fra børnenes seneste Dialogvurderinger.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes kommunikation og sprog? Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Kommunikation og sprog.
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogisk grundlag.
- Ses i samspil med øvrige læreplanstemaer.

Kommunikation og sprog:

Sproget er menneskets forudsætning for at udtrykke sig og kommunikere med andre. Det sker ikke kun gennem det talte eller skrevne sprog, men også gennem kropssprog, billedsprog og tegnsprog/mimik. Børn udvikler deres sproglige kompetencer gennem samvær, oplevelse, leg, fortælling, planlagte og spontane aktiviteter i hverdagen. En tidlig og god stimulering af børns ordforråd og forståelse af begreber og regler, der gælder for det talte sprog, er derfor en vigtig del af dagtilbuddet.

Læringsmål: at hvert enkelt barn...

- taler og leger med sproget i takt med alderen
- kan lege sammen med andre børn i længere tid ad gangen, deltage i rollelege og følge sociale spilleregler
- kan fortælle om oplevelser og historier
- er god til at huske
- kan indgå i dialog
- kan modtage beskeder både individuelle og fælles
- er glad for ordspil og sproglege
- interesserer sig for tal og bogstaver
- kan lytte og forstå
- er nysgerrige og stiller hvordan og hvorfor spørgsmål
- kan bruge fordi-sætninger

- kan sætte ord på egne følelser, handlinger og hensigter

Inklusion:

- Der tages udgangspunkt i det enkelte barns forudsætninger og udviklingsniveau.
- Barnet skal mødes af tydelige, anerkendende, engagerede og nærværende voksne, der er fagligt bevidste.
- Der gives plads og rum til, at barnet kan udforske og udfolde sig alene og i fællesskabet.
- Styrke barnets sproglige kompetencer for at indgå og være en del af fællesskabet.

Tiltag: Vi voksne...

- er gode sproglige rollemønstre (verbalt og kropsligt) for barnet med forståelse, respekt og anerkendelse
- bruger sproget og kropssproget hele tiden
- kigger på det enkelte barns udviklingsalder, og bruger sproget derefter
- læser og fortæller historier og herved give barnet nye ord og begreber
- sætter ord på egne og barnets handlinger
- taler med barnet og ikke til barnet
- videregiver vores viden og metoder omkring sprogarbejdet til forældrene, således at der arbejdes både i hjemmet og institutionen
- benytter understøttende sprogstrategier for at styrke børnenes sproglige færdigheder
- giver plads og tid til legen
- giver barnet mulighed for at spille forskellige pædagogiske spil på computeren
- giver barnet mulighed for at lege sanglege, synge sange og lege med rim & remser
- støtter og udvikler barnets skriftlig kommunikation og billedsprogudvikling
- giver barnet mulighed for at opleve og deltage i mange forskellige former for samtaler
- sprogvurderer børn med sproglige udfordringer, når barnet er 3 år og året inden skolestart. Er der behov for fokuseret indsats, justerer vi vores praksis og giver råd og vejledning til forældre. Ved særlig indsats iværksættes særlige tiltag i samarbejde med forældre og talekonsulenten
- arbejder tæt sammen med talekonsulenten.

Tegn på læring: Vi ser...

- barnet bruger både det verbale og nonverbale sprog
- barnet udtrykker behov og følelser
- barnet inddrager sprog, sang og musik i hverdagen.

Dokumentation:

- Vi vil undersøge vores egen praksis, lave pædagogiske beskrivelser, reflektere og blive klogere på det, vi gør i dagligdagen. Derefter vil vi videregive vores erfaringer.
- Vi vil dokumentere ud fra dagligdagen, hvor vi: tager billeder, laver fortællinger, bruger dialogen med forældrene mm.
- Billeder, fortællinger kan hænges op på tavlen, på AULA og Facebook.

Evaluering:

- Vi evaluerer kontinuerligt den pædagogiske praksis for at justere, blive dygtigere og blive klogere på os selv.
- Vi evaluerer på både tegn og tiltag.
- Evalueringen skal foregå på husmøder, personalemøder, bestyrelsesmøder, forældresamtaler og evt. forældremøder.
- Evalueringen tager udgangspunkt i;

beskrivelser og refleksioner	α pædagogiske
modellen	α SMTTE-
iagttagelser	α observationer og
	α fotodokumentation

Aktiviteter, som støtter kommunikation og sprog:

- Den daglige kommunikation
- Legen
- Højtlesning/dialogisk læsning
- Rim og remser
- Sange – sanglege
- Lege med lyde
- Trin for trin
- Samling/gruppetid
- Computer/Ipad
- Sprogvurderingsmaterialer

- Fri for Mobberi
- Læringsrum

4.4 Krop, sanser og bevægelse

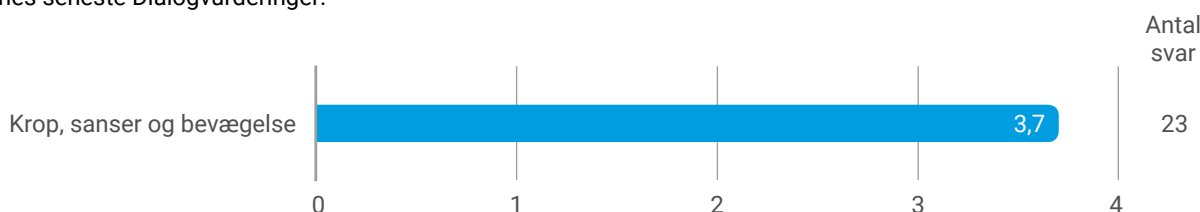
Det pædagogiske læringsmål

Det pædagogiske arbejde med læreplanstemaet Krop, sanser og bevægelse skal tage udgangspunkt i beskrivelsen af temaet og to pædagogiske mål målrettet børn i aldersgruppen 0-5 år. De to pædagogiske mål er følgende:

- Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udforsker og eksperimenterer med mange forskellige måder at bruge kroppen på.
- Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn krops- og bevægelsesglæde både i ro og i aktivitet, så børnene bliver fortrolige med deres krop, herunder kropslige fornemmelser, kroppens funktioner, sanser og forskellige former for bevægelse.

Resultat fra dagtilbuddets Dialogvurderinger

Nedenfor vises gennemsnitsscoren for fagpersonalets vurderinger af børnenes krop, sanser og bevægelse hentet fra børnenes seneste Dialogvurderinger.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes krop, sanser og bevægelse? Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Krop, sanser og bevægelse.
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogisk grundlag.
- Ses i samspil med øvrige læreplanstemaer.

Krop, sanser og bevægelse:

Læringsmiljøet for børn foregår over hele dagen og skal give alle børn erfaring med kroppen, sanser og bevægelse samt mulighed for at deltage i fællesskaber, aktiviteter og leg. Det pædagogiske personale er ansvarlige for at tilrettelægge et læringsmiljø, der motiverer børn til at bevæge sig ved selv at vise glæde ved bevægelse og kropslig udfoldelse. Gennem krop og bevægelse indgår børn i en aktiv og dynamisk proces med omverdenen. Ved at sætte fokus på kroppen og sikre dens udfoldelsesmuligheder lægges grundlaget for fysisk og psykisk sundhed.

Læringsmål: at hvert enkelt barn...

- grundmotoriske forudsætninger er i orden (kravle, krybe, trille, hoppe, balancere, løbe)
- føler glæde, begejstring og velbehag ved at bruge kroppen
- bruger alle sanserne; føle, lugte, smage, høre, se og mærke
- kender sin egen krop og oplever at have styr på den, bl.a. også ved at sidde stille
- oplever velbehag og afslappethed gennem berøring og massage, og kan lide at være med til at andre børn får den samme oplevelse

- kan koordinere sine bevægelser
- er selvhjulpnen ved bl.a af- og påklædning, hygiejne og toiletbesøg.

Inklusion:

- Der tages udgangspunkt i det enkelte barns forudsætninger og udviklingsniveau.
- Barnet skal mødes af tydelige, anerkendende, engagerede og nærværende voksne, der er fagligt bevidste.
- Der gives plads og rum til, at barnet nysgerrigt kan udforske og udfolde sig alene og i fællesskabet.

Tiltag: Vi voksne...

- har indrettet læringsmiljøer, så de giver varierede udfordringer såvel ude som inde
- sørger for at barnet deltager aktivt i daglige opgaver (oprydning, toiletbesøg, tage tøj af og på, hælde mælk op m.m.)
- benytter tumlerummet, hallen, skolens gymnastiksal med store og små redskaber
- sørger for at alle børn får mindfulness/hvilepause/yoga
- går ture med børnene
- giver barnet fysisk kontakt (omsorg og nærvær), fodbad, fodmassage, taktilrygmassage
- støtter og udvikler barnets finmotorik ved at beskæftige sig med forskellige materialer
- sørger for at alle børn er ude hver dag på vores legeplads og i nærmiljøet, som rummer mange gode udfordringer til kroppen
- giver barnet tid og opmuntring til af- og påklædning
- lærer barnet at vaske hænder efter toiletbesøg og før og efter måltiderne
- gennem leg og aktiviteter vil vi støtte og udvikle/udfordre barnets sanser
- har projekter om sundhed, motorik og sanser
- har en uddannet motorikvejleder, som har en grundlæggende viden omkring kroppens sanseapparat, som derigennem kan støtte børnenes kropsbevidsthed, og dele viden med de andre voksne

Tegn på læring: Vi ser...

- barnet viser glæde ved at udfordre og eksperimentere med sine motoriske færdigheder
- barnet er nysgerrigt
- barnet anvender, de muligheder der er, ude og inde, for motorisk udfoldelse
- de ældste børn kender og benævner de forskellige kropsdele.

Dokumentation:

- Vi vil undersøge vores egen praksis, lave pædagogiske beskrivelser, reflektere og blive klogere på det, vi gør i dagligdagen. Derefter vil vi videregive vores erfaringer.
- Vi vil dokumentere ud fra dagligdagen, hvor vi: tager billeder, laver fortællinger, bruger dialogen med forældrene mm.
- Billeder, fortællinger kan hænges op på tavlen, på AULA og Facebook.

Evaluering:

- praksis for at justere, blive dygtigere og blive klogere på os selv.
- Vi evaluerer på både tegn og tiltag.
- Evalueringen skal foregå på husmøder, personalemøder, bestyrelsesmøder, forældresamtaler og evt. forældremøder.
- Evalueringen tager udgangspunkt i;

<ul style="list-style-type: none"> beskrivelser og refleksioner modellen iagttagelser 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ pædagogiske ☐ SMTTE- ☐ observationer og ☐ fotodokumentation
--	--

Aktiviteter, som støtter krop, sanser og bevægelse:

- Ture ud af huset
- Legepladsen
- Køkkenet (bading, dække bord, lave mad m.m.)
- Garderoben
- Gymnastiksalen/hallen/tumlerummet
- Naturen
- Finmotoriske aktiviteter (tegne, male, perler m.m.)
- Fri for Mobberi
- Sansning
- Legen
- Læringsrum
- Mindfulness/hvile/yoga

- Taktilyrgmassage

4.5 Natur, udeliv og science

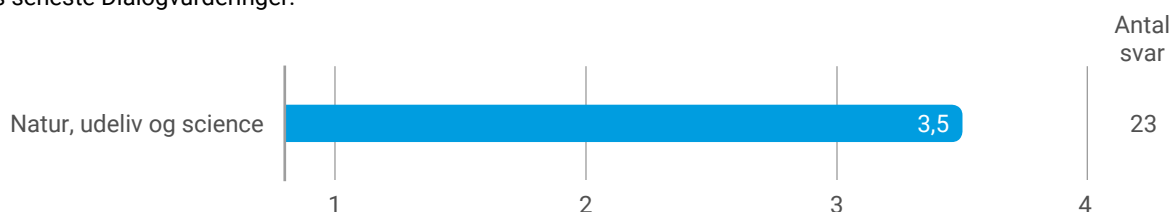
Det pædagogiske læringsmål

Det pædagogiske arbejde med læreplanstemaet Natur, udeliv og science skal tage udgangspunkt i beskrivelsen af temaet og to pædagogiske mål målrettet børn i aldersgruppen 0-5 år. De to pædagogiske mål er følgende:

- Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får konkrete erfaringer med naturen, som udvikler deres nysgerrighed og lyst til at udforske naturen, som giver børnene mulighed for at opleve menneskets forbundethed med naturen, som giver børnene en begyndende forståelse for betydningen af en bæredygtig udvikling.
- Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn aktivt observerer og undersøger naturfænomener i deres omverden, så børnene får erfaringer med at genkende og udtrykke sig om årsag, virkning og sammenhæng, herunder en begyndende matematisk opmærksomhed.

Resultat fra dagtilbuddets Dialogvurderinger

Nedenfor vises gennemsnitsscoren for fagpersonalets vurderinger af børnenes natur, udeliv og science hentet fra børnenes seneste Dialogvurderinger.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes natur, udeliv og science? Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Natur, udeliv og science.
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogisk grundlag.
- Ses i samspil med øvrige læreplanstemaer.

Natur, udeliv og science:

Naturen giver rum for oplevelser og aktiviteter på alle årstider og i al slags vejr. Temaet skal bidrage til at gøre børnene bekendt med og give dem forståelse for planter, dyr, årstider og vejr. Børn får erfaringer ved at eksperimentere og hente viden om naturfænomener og sammenhænge.

Inddragelse af naturen kan danne grundlaget for en varig interesse, respekt og ansvarlighed for natur og miljø.

Læringsmål: at hvert enkelt barn...

- kan lide at være ude i naturen og har respekt for den
- oplever naturen gennem den daglige leg på legepladsen
- bruger sanserne i naturen (dufte, mærke, høre, føle, se)
- laver eksperimenter med jord, vand, ild og luft – er undersøgende og nysgerrige
- gennem alle 4 årstider får sanseoplevelser med naturen og naturfænomener, som f.eks. torden, regn, sne, m.m.
- får en viden om liv og død

- studerer naturen og skaber sammenhæng –kompost, at så blomster m.m.
- tager imod de fysiske udfordringer naturen byder på, som f.eks. klatring i træer, kravle op ad en bakke, springe over vandløb, plaske gennem vandløb m.m.
- opnår større viden i forhold til dyr, planter og træer og på den måde finde ud af, hvordan vi passer godt på naturentager legen med ud i uderummet
- bruger sin fantasi og er kreativ (pind = pistol)
- tænker i før matematiske tilgange (tælle sten, dyr).

Inklusion:

- Der tages udgangspunkt i det enkelte barns forudsætninger og udviklingsniveau.
- Barnet skal mødes af tydelige, anerkendende, engagerede og nærværende voksne, der er fagligt bevidste.
- Der gives plads og rum til, at barnet kan udforske og udfolde sig alene og i fællesskabet.

Tiltag: Vi voksne...

- er gode rollemodeller. Vi viser glæde og interesse for naturen og miljøet
- vejleder barnet i, hvordan man opfører sig i naturen, passer på dyr og planeter, rydder op efter sig selv, når vi færdes i naturen
- understøtter en grundlæggende naturvidenskabelig dannelse af børnene inden for både natur, udeliv og science
- vil tilrettelægge aktiviteter ud fra barnets oplevelser og erfaringer i naturen
- udfordrer barnet på forskellige niveauer tilpasset barnets udvikling og kompetence
- følger barnets spor
- ser legepladsen/uderummet som en del af institutionens læringsrum
- har indrettet legepladsen, så uderummet og naturen giver masser af udfordringer og oplevelser.
- planlægger og laver spontane aktiviteter, som giver barnet større viden om naturen
- formidler vores viden, evt. finder viden i bøger, Ipads og "kendetegneduge"
- planlægger og laver spontane ture ud i naturen og nærmiljøet
- er med-undersøgende og laver eksperimenter
- sørger for, at barnet kan vælge at være ude i al slags vejr
- lærer barnet, at årstiderne skifter og at vejret er forskelligt
- giver barnet viden om naturen, ved at så frø, finde dyr i naturen m.m.

Tegn på læring: Vi ser...

- barnet bruger legepladsens muligheder
- barnet viser glæde og nysgerrighed ved udelivet
- barnet er opmærksom på vejret mht. påklædning
- barnet er opmærksom på årstider, dyr og planter

Dokumentation:

- Vi vil undersøge vores egen praksis, lave pædagogiske beskrivelser, reflektere og blive klogere på det, vi gør i dagligdagen. Derefter vil vi videregive vores erfaringer.
- Vi vil dokumentere ud fra dagligdagen, hvor vi: tager billeder, laver fortællinger, bruger dialogen med forældrene mm.
- Billeder, fortællinger kan hænges op på tavlen, på AULA og Facebook.

Evaluering:

- Vi evaluerer kontinuerligt den pædagogiske praksis for at justere, blive dygtigere og blive klogere på os selv.
- Vi evaluerer på både tegn og tiltag.
- Evalueringen skal foregå på husmøder, personalemøder, bestyrelsesmøder, forældresamtaler og evt. forældremøder.
- Evalueringen tager udgangspunkt i;

beskrivelser og refleksioner	☐ pædagogiske
modellen	☐ SMTTE-
iagttagelser	☐ observationer og
	☐ fotodokumentation

Aktiviteter, som støtter natur, udeliv og science:

- Legepladsen
- Ture ud af huset (fordybelsesture og oplevelsesture)
- Årlige tur til Perleholm og andre naturområder
- Lytte til naturen
- Årstiderne
- Projekter

- Fri for Mobberi
- Legen
- Eksperimenter
- Pasning af højebede og blomser
- Læringsrum

4.6 Kultur, æstetik og fællesskab

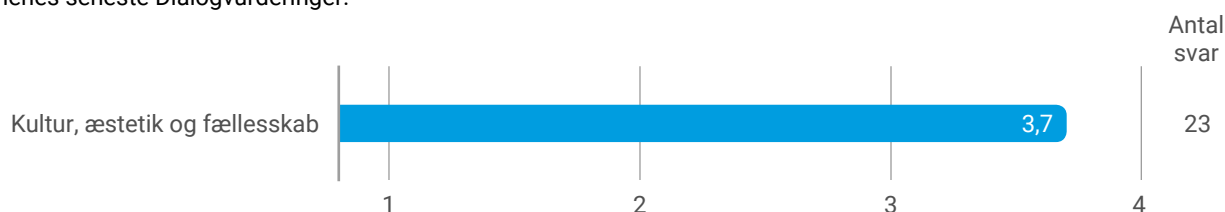
Det pædagogiske læringsmål

Det pædagogiske arbejde med læreplanstemaet Kultur, æstetik og fællesskab skal tage udgangspunkt i beskrivelsen af temaet og to pædagogiske mål målrettet børn i aldersgruppen 0-5 år. De to pædagogiske mål er følgende:

- Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egne og andre kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier.
- Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser, både som tilskuere og aktive deltagere, som stimulerer børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed, og at børnene får erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier.

Resultat fra dagtilbuddets Dialogvurderinger

Nedenfor vises gennemsnitsscoren for fagpersonalets vurderinger af børnenes kultur, æstetik og fællesskab hentet fra børnenes seneste Dialogvurderinger.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes kultur, æstetik og fællesskab? Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Kultur, æstetik og fællesskab.
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogisk grundlag.
- Ses i samspil med øvrige læreplanstemaer.

Kultur, æstetik og fællesskab:

Viden om den danske kultur er grundlaget for at kunne forstå andre kulturer. Jo flere kulturelle udtryksformer barnet møder, jo mere nuanceret bliver dets syn på verden og på sig selv. Kultur er ikke alene kunstneriske og kreative udtryksformer, men er også omgangsformer, traditioner og normer. Desuden har indretningen af de fysiske rammer både ude og inde betydning for barnets inspiration og kreativitet. Kultur kan også være den måde vi mødes på. Hvordan vi taler sammen, hvordan en samling foregår, hvilke sange eller sanglege der vælges osv. Det kan være barnets første møde med andre kulturer, andres måde at leve på og være familie på

Læringsmål: at hvert enkelt barn...

- kender og genkender institutionens traditioner igennem hele året
- får mulighed for at prøve sig selv af i forskellige kulturelle udtryksformer
- inspireres og stimuleres af kulturelle oplevelser udenfor institutionen
- har kontakt med deres følelser gennem drama, eventyr og fortælling
- møder voksne, der viser glæde ved at læse, synge, danse, rytme, spille, male, tegne med dem og fortælle historier
- møder autentiske, aktive voksne, der er bevidste om, at de er kulturbærere
- er nysgerrige overfor nye ting
- kan lide at synge, tegne, male og optræde.

Inklusion:

- Der tages udgangspunkt i det enkelte barns forudsætninger og udviklingsniveau
- Barnet skal mødes af tydelige, anerkendende, engagerede og nærværende voksne, der er fagligt bevidste.
- Der gives plads og rum til, at barnet kan udforske og udfolde sig alene og i fællesskabet
- Vi er bevidste om vores rolle som kulturbærer
- Vi er engagerede voksne, der viser interesse og forståelse for andres kultur og værdier.

Tiltag: Vi voksne...

- har en kultur i institutionen, hvor leg, læring, aktiviteter, børnefællesskaber er en stor del af dagen, hvor alle kan deltage og give inspiration til hinanden, både børn og voksne.
- giver plads til at barnet kan være deltagende eller observatør, hvor det kan lære og forstå, reflektere over sin deltagelse i et sammenspil som er båret af barnets lyst. Hvor nysgerrigheden, sanser og fri leg og fantasi indgår i en læringsproces
- skaber rammer, som giver barnet mulighed for at afprøve og udvikle forskellige udtryksformer
- vil inspirere til positive fællesskaber og støtte børnenes forståelse af egne værdier og respekt for andres
- synger sammen med barnet (sange, fagtesange, sanglege, musik, rytme og bevægelser)
- giver barnet kulturelle oplevelser (teater, virksomhedsbesøg, kirken, bondegård, plejehjem, skolen, Falck station, den lokale kunstner, Haderslev museum, m.m.)
- respekterer børnenes forskelligheder
- giver barnet viden om den danske kultur
- introducerer barnet for forskellige tegne og maleteknikker
- laver forskellige aktiviteter som passer til det emne vi er i gang med, som naturligt omfatter ture i nærmiljøet
- sørger for at i emneugerne indgår også sange, sanglege og rytmiske forløb, fortællinger og dramatiseringer
- tager på både små og store udflugter
- har faste traditioner i årets løb (fastelavn, påske, Sankt Hans, jul, fødselsdage m.m)
- snakker om, hvad man gør i andre lande, især hvis vi har nogle fler-sprogsbørn i institutionen og/eller gruppen

Tegn på læring: Vi ser...

- barnet har lyst til at deltage i de kreative aktiviteter
- barnet deltager aktivt i fælles beslutninger og accepterer, at der er flere forslag end deres eget
- barnet er opmærksomt på kulturelle forskelligheder
- gennem legen giver barnet udtryk for kendskab til traditioner

Dokumentation:

- Vi vil undersøge vores egen praksis, lave pædagogiske beskrivelser, reflektere og blive klogere på det, vi gør i dagligdagen. Derefter vil vi videregive vores erfaringer.
- Vi vil dokumentere ud fra dagligdagen, hvor vi: tager billeder, laver fortællinger, bruger dialogen med forældrene mm.
- Billeder, fortællinger kan hænges op på tavlen, på AULA og Facebook

Evaluering:

- Vi evaluerer kontinuerligt den pædagogiske praksis for at justere, blive dygtigere og blive klogere på os selv.
- Vi evaluerer på både tegn og tiltag.
- Evalueringen skal foregå på husmøder, personalemøder, bestyrelsesmøder, forældresamtaler og evt. forældremøder.
- Evalueringen tager udgangspunkt i;

beskrivelser og refleksioner	□ pædagogiske
modellen	□ SMTTE-
iagttagelser	□ observationer og
	□ fotodokumentation

Aktiviteter, som støtter kultur, æstetik og fællesskab:

- Aktiviteter omkring traditionerne

- Dreng/pige kultur
- Sange – sanglege
- De danske eventyr
- De danske traditioner (årstidernes gang, madkultur)
- Barnets bog/mappe
- Fødselsdage
- Legekammerater/venskaber
- Forberedelse til at gå i skole/skolestruktur
- Fri for Mobberi
- Læringsrum

5 EVALUERINGSKULTUR

Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at etablere en evalueringskultur i dagtilbuddet, som skal udvikle og kvalificere det pædagogiske læringsmiljø. Hermed forstås, at det pædagogiske personale og ledelsen løbende forholder sig reflektivt til, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børnegruppens trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Hvad siger loven?

- Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at etablere en evalueringskultur i dagtilbuddet, som skal udvikle og kvalificere det pædagogiske læringsmiljø.
- Lederen er ansvarlig for, at arbejdet med den pædagogiske læreplan evalueres mindst hvert andet år med henblik på at udvikle arbejdet. Evalueringen skal tage udgangspunkt i de pædagogiske mål og herunder en vurdering af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø i dagtilbuddet og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse.
- Evalueringen skal offentliggøres.
- Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at sikre en løbende pædagogisk dokumentation af sammenhængen mellem pædagogiske læringsmiljø og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Den pædagogiske dokumentation skal indgå i evalueringen.

Dagtilbudslovens § 9, stk. 2 og 3.

5.1 Evalueringskultur

Hvordan skaber vi en evalueringskultur, som udvikler og kvalificerer vores pædagogiske læringsmiljø? Det vil sige, hvordan dokumenterer og evaluerer vi løbende vores pædagogiske arbejde, herunder sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og de tolv pædagogiske mål?

Evaluering og dokumentation:

Dokumentation, refleksion og den efterfølgende evaluering skal anvendes til at udvikle personalets faglighed og dermed gøre den pædagogiske praksis bedre. Derudover skal dokumentationen anvendes til at beskrive og synliggøre vores arbejde. Vi skal undersøge om det vi gør, har den effekt, som vi tror, den gør.

Dokumentationsformen er dels via AULA, som er vores elektroniske platform til kommunikation, og dels til ophæng i institutionen. Måden vi vælger at dokumentere vælges fra tema til tema. Det afhænger af, hvilke mål vi har sat os. Vi dokumenterer børnenes læreprocesser, og vi anvender skemaet tegn-på-læring (SMTTE) i dokumentationen.

- Vi kigger kritisk på vores pædagogiske praksis. De læringsmiljøer vi har, giver de barnet: læring, trivsel, dannelse og udvikling?
- Vi bruger både tiden på stuemøder, husmøder, p-møder, planlægningsmøder og teammøder, samt i dagligdagen til at evaluere på vores pædagogiske læringsmiljøer
- Ved brug fra EVA's bog om evaluerende pædagogisk praksis
- Sammenhæng mellem læringsmiljøet og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse er fokus for evalueringen.
- Arbejdet med evalueringen er organiseret, så personalet har mulighed for at fordybe sig i processen.

Løbende hverdagevaluering:

- Læringshistorier
- Praksisfortællinger
- Beskrivelser og billeder af barnets liv i institutionen
- Personalets egen refleksion
- Barnets refleksion
- Samtale mellem personalet (visuelle og mundtlige)

Målgruppe for løbende hverdagsevalueringer:

- Forældre (via fotos, opslagstavler, AULA, iagttagelser m.m)
- Børn

Målstruktureret evaluering:

- SMTTE-model
- Evaluering på tegn/dokumentation
- Afslutning på projekter til interne evalueringer

Målgruppe for målstruktureret evaluering:

- Personale
- Børn
- Evt. forældre

Devaluering:

- Institutionen evaluerer hvert år med henblik på justering/ændring af den pædagogiske praksis

Målgruppe for devaluering:

- Personale
- Børn
- Bestyrelse

Evaluering hvert 2.år:

- Evaluering af den samlede læreplan.

Målgruppe for evaluering hvert 2.år:

- Bestyrelse
- Personale

SMTTE-modellen.

Som redskab til både planlægning og udvikling har vi valgt at anvende SMTTE-modellen. SMTTE er et redskab til både planlægning og udvikling. Når vi anvender SMTTE-modellen skal vi konkretisere vores mål og undervejs være opmærksom på/holde øje med; hvad vi ser, hører, føler, mærker på vej mod målet.

SMTTE skal opfattes som et dynamisk redskab, hvor man springer frem og tilbage mellem 6 elementer.

Sammenhæng:(status, kontekst, værdier)

- Baggrunde og forudsætninger for det, vi ønsker at planlægge.
- Hvad er udgangspunktet, og hvad er rammerne?
- Hvor er vi på det område, vi vil arbejde med?
- Hvilke muligheder har vi for at handle?

Mål:

- Ønsket tilstand efter gennemførelsen.
- Hvad vil vi?
- Hvad er det konkret, vi gerne vil opnå?
- Ved planlægning af det pædagogiske arbejde.
- Hvad skal børnene lære?
- Hvilke forskellige mål skal spille sammen?

Tiltag:

- Handlinger.
- Hvad skal skabe ændringer?
- Hvad skal vi sætte i gang for at bevæge os frem mod målet?
- Hvad kræver det, af os?
- Hvem har ansvar for hvad, hvornår?

Tegn:

- Sanseindtryk. Konkretisering af målet.

- Hvad skal vi holde øje med for at se, om vi nærmer os målet?
- Hvad skal vi se, høre og mærke på vej mod og når målet er nået?

Evaluering:

- Hvordan skal de enkelte mål evalueres?
- Hvilke værktøjer vil være velegnede til at evaluere de enkelte mål?
- Hvem skal evaluere?
- Hvornår skal der evalueres?
- Hvordan og til hvad skal evalueringen bruges?
- Hvordan skal evalueringen formidles og til hvem?

Når man planlægger efter SMTTE modellen, er det hensigtsmæssigt at springe frem og tilbage mellem de forskellige punkter for bedst muligt at se tingene i en sammenhæng. Det er endvidere tanken, at man undervejs i gennemførelsen af det planlagte justerer tiltagene, hvis man ikke får øje på de ønskede eller forventede tegn.

5.2 Evaluering af arbejdet med den pædagogiske læreplan

Hvordan evaluerer vi arbejdet med den pædagogiske læreplan, som skal foretages mindst hvert andet år?

En evaluering vil for Fællesinstitutionen Nustrup/Sommersted betyde:

- *Kontrol af læreplanens gennemførelse:* Har vi gennemført den som planlagt, og fik børnene det forventede udbytte?
- *Styring af indholdet* af det, der sker i børnehaven. Når noget bestemt skal evalueres, sætter vi fokus på området og bruger megen tid og energi netop på dette område.
- *Vidensdeling:* Vi vil synliggøre vores viden, vurdere den og dele den med hinanden og andre.
- *Kompetenceudvikling:* Når vi sætter fokus på det, vi gør, bliver det synligt, og vi bliver klogere.
- *Personlig refleksion:* Hvad gør jeg godt? Hvad skal/kan jeg gøre endnu bedre? Hvad skal jeg undlade at gøre i fremtiden?
- *Meningsfulde dialoger f.eks. med bestyrelsen*
- *Synlighed i hverdagen*

6 UDVIKLINGSPLANER

Kridthuset har ikke oprettet udviklingsplaner til denne læreplan.

true

78>0